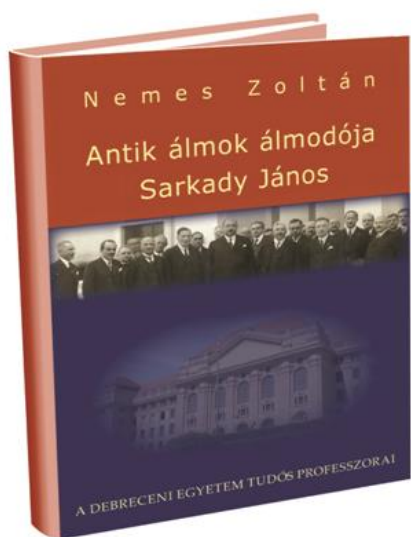

**Nemes Zoltán: Antik álmok álmodója.
Sarkady János**

A Debreceni Egyetem tudós professzorai I.
Debreceni Egyetemi Kiadó, 2009, 218 oldal

Történészeink egy részétől korábban sem volt idegen a bibliográfia műfaja. Talán elég egy-egy példát felhozni az utóbbi két évszázadból. Az idén emlékeztünk Szabó Károly halálának 125. évfordulójára. Ő történetíróként a Magyar Tudományos Akadémia levelező, majd rendes tagja volt, az Erdélyi Múzeumegylet, később a kolozsvári tudományegyetem könyvtárának vezetője, egyetemi tanár, jóval korábban, a neoabszolutizmus idején a nagykö-

rösi református gimnázium híres tanári karának egyik oszlopa, egyebek között Arany János barátja, utóbbi haláláig levelező partnere. Már akadémikusként a retrospektív magyar nemzeti bibliográfia megalapozásaként a mindmáig sűrűn használt Régi magyar könyvtár című könyvészet (közkeletű rövidítéssel az RMK) megalkotója. Széles körben közismert az is, hogy a huszadik századi magyar történettudomány egyik kiemelkedő alakja, Kosáry Domokos kiváló bibliográfiai kalauzt állított össze Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába címmel, harmadik változatának negyedik kötete épp a közeli hónapokban látott napvilágot.

Nagyszerű örökséget folytatótt tehát Nemes Zoltán, amikor a magyarországi klasszika-filológia és ókortörténet közelmúltjának egyik jeles, több vonatkozásban is meghatározó személyiségét, egyik mestert, Sarkady János egyetemi tanárt, a Debreceni Egyetem (akkor még: a Kossuth Lajos Tudományegyetem) egykori professzorát idézte meg, az ő munkásságának irodalmi adatait tárta a felhasználók elé. Gazdag és

eredményes életmű bontakozik ki a személyi bibliográfia lapjain. Az ehhez szervesen kapcsolódó biográfiai bevezető pedig egy nagyon rokonszenves tudós egyéniség élet- és jellemrajzát vázolja fel. Soraiból kiviláglik, hogy Sarkady János kamaszként választott álmaihoz hű maradt, következetesen járta végig életútját, és betegségei, valamint a kényszerű kitérők sem tudták eltántorítani céljától. Szorgalma, kitartása, széles látóköre, elkötelezettsége a fiatal nemzedékek, az egyetemi hallgatók számára is követendő példa lehet.

A nyomtatásban megjelent jegyzék újra reflektorfénybe állította az 1927-ben született és 2006-ban elhunyt kutató tevékenységét, és ismét ráirányította a figyelmet az ókortudomány jelentőségére, sikeres debreceni műhelyeire. Hiszen – és itt Nemes Zoltán szavait idézem – Sarkady „életének debreceni korszakához kötődik tudományos és ismeretterjesztő, valamint oktatói munkásságának javarésze.” Nyilván nem véletlen, hogy 1998-ban a KLTE díszdoktorainak sorába választotta. A kiadvány újból hitet tett amellett, hogy az antik, görög-római műveltség a mai európai civilizáció bölcsője, illetve a Sarkady János által oly nagyra becsült görög szellemiség (közvetlenül vagy közvetve) a jelen kultúrájának elszakíthatatlan része. Üdvözlendő a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának szándéka, hogy felelevenített egy régi, hajdani sorozatot, amikor is az egyetem egykori és

akkori tanárainak bibliográfiáit tették közzé. Az új, „A Debreceni Egyetem tudós professzorai” címet viselő sorozatnak az „Antik álmok álmodója” lett az első darabja. Az elhatározás időszerűségét a kötet kiadásakor, 2009-ben az adta, hogy szorosan kapcsolódott ahhoz az előkészítő folyamathoz, amely az egyetem alapításának centenáriumaival érte el tetőpontját.

Nemes Zoltán maga is ókortörténész, az ókortudomány művelője. Ebből fakad az a magas fokú szakmai hozzáértés, amely a bibliográfia anyagának összegyűjtését, elrendezését és a mutatók elkészítését jellemzi. A tanítvány és a közeli munkatárs tiszteletével közelített hajdani mestere közleményeire, fordításaihoz. A lehető legalaposabb utánjárással, körültekintő figyelemmel igyekezett felderíteni a bibliográfia anyagát; a termékeny, Aiszóposz, Arisztotelész és sok más ógörög gondolkodó életművét kutató tudós ugyanis sokat és sokfelé publikált. Az összegyűjtött címanyag – amennyiben ez egy ilyen jegyzék révén lehetséges – pontosan tükrözi, demonstrálja Sarkady János ókortörténeti és klasszika-filológiai munkásságának sokoldalúságát és sokrétűségét, sajátosságait, teljesítményének értékeit. Az összeállítás elsősorban a szakmának készült, elsősorban az ókortudomány szakmai követelményeinek kívánt eleget tenni. Az ezekhez igazodó könyvészeti megoldásai meggyőzőek. A feltárás teljességre törekvő; olyan

nyomtatványokat, jegyzeteket is sikerült előkerítenie (mint például a fiatalkori, 1954-ben készített „Ókortörténeti útmutató” kéziratát), amelyekről a tudomány- és oktatástörténet már lemondott, azaz elveszettnek hitt. Különösen fontos az idegen nyelven megjelent publikációinak számbavétele. A bibliográfia jelentékeny hozadéka, egyik legjelesebb erénye a fordítások aprólékos összegyűjtése. A második, harmadik és további kiadásokat is regisztrálta. Mint ahogy feltárta a Sarkady János által írt, illetve az ő műveiről napvilágot látott recenziókat is. Manapság már természetesnek vehetjük, hogy az elektronikus formában elérhető szövegek adatait szintén felvette. A tételeket sorszámozta, de a leírások mennyisége ennek sokszorososa, mivel a kötetekben közölt részdokumentumokat (az ún. analitikus tételeket) külön nem számozta. A különféle típusú alkotásokat betűjellel különböztette meg, ezzel is segítve a tájékozódást. A releváns időrendi szerkezet híven tükrözi a jeles kutató pályájának alakulását, impozáns ívét.

A munka számottevő érdeme a sokrétű és kitűnő, nagy műgondal, mély beleérzéssel összeállított mutatóapparátus. A tárgy tartalmához és jellegéhez illeszkedve többféle, szám szerint hat index készült: a szerzők és közreműködők nevérol, az ókori nevekről, az ókori és nem ókori források fordításairól (itt különválasztva az auktorok, a feliratok és a lineáris B-dokumentumok), aztán a forrásgyűjtemények címéről,

a földrajzi nevekről és végül a tárgyszavakról; ez utóbbi, vagyis a rendkívül alapos és részletes tárgymutató már-már bravúrszámba megy. Az összeállítással elsősorban a szakterület hazai és külföldi művelői nyerhettek egy jó és könnyen használható segédletet.

A bibliográfiával egyenértékű teljesítmény az életrajzi bevezető. Voltaképpen színvonalas tanulmány, amely elsőként tekintette át, foglalta össze mintegy két ívnyi terjedelemben és kellő mélységben Sarkady János pályafutásának adatait. A szerző messzemenően hasznosította a családtagoktól és a barátoktól kapott információkat, több irányban is mélyfúrásokat végzett, elbeszélgetett egykori munkatársaival, és természetesen saját emlékeit, élményeit is ötvözte a fentiekkel. Forrásaira ún. végjegyzetekben hivatkozik, és felsorolta a felhasznált irodalom listáját; ugyanitt következetesen utalt a függelékben található kép- és szövegmásolatok egyes darabjaira. Rövid, de igen hasznos a professzor tiszteletére, emlékére készült munkák jegyzéke. Az emocionális mozzanatokkal átítatott biográfia és a képanyag jókora mértékben megemelte a személyi bibliográfia értékét, és minden bizonnyal alapja lehet egy majdani historiográfiai monográfiának.

Miután nemcsak felvetődött az ötlet, hanem a pályázati támogatás révén reális lehetőség nyílt arra, hogy a bibliográfia az Egyetemi és Nemzeti Könyvtár gondozásában

megjelenhet, Nemes Zoltán 2008-ban felkért a lektori teendők ellátására. Vagyis a munkának ebben a szakaszában könyvtárosként-bibliográfusként figyelemmel kísérhettem az összeállítás, a szerkesztés, a mutatózás, az életrajz-írás folyamatát. A menet közben adódó problémákat, a kéziratok egyes részleteiben felmerült kétségeket, bizonytalanságokat igyekeztük rendszeresen megbeszélni. Az összeállító észrevételeim, tanácsaim (pl. a bátrabb annotálásra, bizonyos szerkezeti módosításokra, az ún. analitikus tételek jelölésére, a mutatók belső utalóira stb.) mindegyikét igyekezett megszívlelni, illetve az imént említett bizonytalanságokat közös erővel megpróbáltuk kiküszöbölni, vagy ha végképp nem boldogultunk, tompítani.

Úgy vélem, csakis őszinte elismeréssel nyilatkozhatunk Nemes Zoltán összeállításáról, amely hézagpótló munka és igen meggyőző szakmai teljesítmény. Emléket állít a kiváló professzornak, segít ébren tartani emlékezetét, ismételten ráirányította a figyelmet személyére

és műveire, továbbá a debreceni ókortudományi iskolára.

S a folytatás? Ennek körvonalai is kirajzolódnak vagy kirajzolhatók. A hazai ókortudomány fejlődésének, továbbá a Debreceni Egyetem történetének alaposabb megismeréséhez jelentékeny mértékben hozzájárulhatna Sarkady János leveleinek összegyűjtése és kiadása. A Debreceni Tudományegyetem hallgatójaként írt leveleit Nemes Zoltán már sajtó alá rendezte, egyszer talán könyv is lehet belőle. Gondolom, előbb-utóbb megéri az idő a Sarkady-bibliográfia kiegészítésére. S talán megszülethet – nyilván az erre leginkább hivatott tanítvány, Nemes Zoltán tollából – a fentebb említett historiográfiai munka, a teljes vagy teljességre törekvő Sarkady-életrajz is. Közös örömmünkre szolgál, hogy folytatódott és remélhetőleg folytatódik a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtár egykori kezdeményezése, az egyetem hajdani professzorait tudományos igénnyel bemutató, immár hírnevet szerzett sorozata.

Bényei Miklós